

Butlletí 90

Associació
d'Arxivers de Catalunya

Informatiu de l'Associació d'Arxivers de Catalunya • Octubre - desembre 2008

Editorial

Sumari

El vocal informa

Presència de l'AAC al DLM Fòrum 2008

Notícies

De l'arxiu a l'arxiver

Pare Marc Taxonera

Pautes de conservació

"Matar puces a canonades"

Els arxivers fora de Catalunya

La Junta informa

10 anys d'Arxifòrum

Als 10 anys de la creació de la llista de distribució Arxifòrum, toca fer una mirada enrere que ens serveixi ara per mirar al futur.

Quin va ser l'escenari que va propiciar el naixement d'Arxifòrum?

A inicis de l'any 1996, la recent creada Vocalia de Serveis de l'AAC enceta tota una sèrie de gestions encaminada a dotar-la de continguts. És aleshores quan es crea l'actual carnet d'associat i s'ofereixen serveis d'empreses i institucions.

Pel que fa al camp de les noves tecnologies, es contacta amb el Grup de Treball d'Internet, creat un any abans, el qual ja havia estrenat amb èxit la creació de la primera web de l'AAC i estava engrescat a encetar noves eines que permetessin crear un espai o punt de referència on acudir per trobar qualsevol tipus d'informació sobre temes arxivístics. La resposta és entusiasta i es perfilen les accions que s'han de realitzar.

Per una banda, calia que fos un instrument àgil i útil en el treball diari. Un altre condicionant era que el cost i la gestió havien de ser el més baixos possible. La viabilitat econòmica i tècnica ens l'oferia la xarxa acadèmica Rediris, on es podia allotjar la llista de distribució.

No tot va ser fàcil. Inicialment es va haver de fer pedagogia perquè Rediris copsés la diferència entre arxivística i documentació (feliçment solucionat amb els avals de professionals dels dos sectors i referendat pels moderadors de la llista companya lwetel).

Hi va haver altres problemes, ara vistos com a anècdotes, com el nom de la llista o l'ús dels idiomes que la Mariona Corominas (presidenta aleshores) va saber encarrilar.

Feliçment, l'octubre de 1998 es crea Arxifòrum i s'inicia el debat amb un missatge sobre formats de descripció normativitzats.

L'evolució d'Arxifòrum des d'aleshores és imparable. Referenciada en xifres és la següent:

Transcorregut un any des de la seva creació (octubre de 1999), Arxifòrum comptava amb 540 subscriptors provinents majoritàriament de l'Estat espanyol (74,81%), amb una minsa representació provinent d'Amèrica Llatina (5,3%), Europa (3,7%) i Amèrica del Nord (1,1%).

Els tres primers mesos de vida d'Arxifòrum es va subscriure el 42% del total d'aquell any. Aquest indicador permet interpretar que realment hi havia una necessitat latent en el nostre col·lectiu a la qual s'estava donant resposta.

Teníem una mitjana de quatre missatges al dia, un nombre força còmode que compatibilitza la seva lectura amb la feina diària.

El perfil del subscriptor actiu dins la llista era la de l'arxiver que treballa a l'Administració pública i, en menor mesura, la d'estudiant d'Arxivística o Documentació.

Fins el 2002 la llista no va ser moderada, és a dir, els missatges enviats es distribuïen directament entre tots els subscriptors. L'aparició, aquest any, del fenomen de l'spam va obligar que l'administrador es convertís ara en moderador, de manera que des d'aleshores els missatges distribuïts compleixen totalment els requisits exigits per les normes d'ús de la llista.

Aquest fet alenteix una mica el ritme de tràfic de la llista, però, en contrapartida, aporta un plus de qualitat que ho compensa, en fer desaparèixer el "soroll" dels missatges.

El 2006, i responent a la demanda de molts subscriptors coincidint amb la de la mateixa AAC, s'afegeixen dues noves normes: no s'admeten missatges anònims i s'exigeix una informació mínima a les ofertes de treball, com ara, la retribució.

El motiu és clar i va en línia amb la voluntat d'eina transparent que sempre ha pretès ser aquest fòrum: hem de conèixer qui hi ha darrera de qualsevol afirmació, opinió i comentari, i no volem facilitar

Edita:
Associació d'Arxivers de Catalunya
Redacció:
Rocafort, 242 bis, 3r. 08029
Barcelona
Tel. i fax: 934 19 89 55
a/e: associacio@arxivers.com
Coordinació:
Albert Curto
Disseny i producció:
Disseny Visual, SL
Impressió:
Alpres, Mèxic 19

Dipòsit Legal: 292/89
ISSN: 0214-6924

l'encobriment de situacions laborals precàries dins del nostre col·lectiu.

Aquesta voluntat, precisament, ha estat donant resposta a una de les altres expectatives d'Arxifòrum: la de no limitar-se al vessant pedagògic i dogmàtic, sinó ser un lloc on prendre el pols a la nostra professió, un mirall de la realitat quotidiana i, alhora, per què no, un espai de denúncia.

Ara, el 2008, Arxifòrum compta amb 2.060 subscriptors. De les 818 llistes de distribució allotjades a Rediris, som la novena quant a nombre de subscriptors.

Curiosament, el nivell de missatges diaris s'ha mantingut al llarg d'aquests anys: es distribueixen cinc missatges al dia, els quals, ara sí, són pertinents al 100% gràcies a la moderació. Continua sent una xifra còmoda.

El ventall geogràfic de la llista sí que ha sofert un canvi que ara per ara no hem analitzat: d'acord amb les estadístiques per països de membres de la llista ofertes per Rediris, el 49,82% de subscriptors provenen d'Estats Units, seguit del 42,34% de l'Estat Espanyol i a una distància considerable, segueix un 1,89% de països de l'Amèrica Llatina i un 0,72% de països d'Europa. La resta de percentatges no han estat identificats.

Quin és el perfil actual del subscriptor d'Arxifòrum? Bé, podem parlar del subscriptor actiu, del que participa en la llista. Continua sent l'arxiver de l'Administració pública en la seva majoria, però hem de reconèixer que tenim aportacions des d'altres sectors: estudiants, arxivers de l'empresa privada, fins i tot representants d'empreses del sector per als quals Arxifòrum és un lloc imprescindible on oferir els seus serveis, productes, etc. sense que per això s'hagi convertit en un canal temàtic publicitari.

Debats reincidents que tornen de manera periòdica, com la delimitació entre les professions d'arxivers i documentalistes, o d'altres de nous que vénen amb la implantació de l'entorn electrònic en la gestió documental, emmarquen un esperit que per damunt de tot es respira a la llista: la de voler compartir i sumar coneixement. Prova d'això és el costum de reportar les informacions que s'obtenen fora de la llista de manera que es fa partícips a la resta.

Amb la perspectiva dels 10 anys, podem dir que Arxifòrum és l'instrument de comunicació i difusió més important que tenim. L'únic global per als arxivers de

l'Estat espanyol i Amèrica. El que garanteix més immediatesa i eficàcia en la transmissió d'informació i el més utilitzat. Que aquest instrument hagi estat pensat, creat i gestionat des de l'Associació d'Arxivers de Catalunya ens ha d'omplir d'orgull.

Des de fa 10 anys, a Arxifòrum s'han registrat més de 2.000 arxivers i ha generat un volum de prop de 15.000 missatges (que, per cert, els teniu tots a la vostra disposició a <http://listserv.rediris.es/archives/arxiforum.html>).

Poc sabem aleshores que això seria així, però és evident que la raó d'aquest èxit rau en el fet que no hi ha més que un Arxifòrum, l'àgora comú de tots els arxivers.

Des d'aquesta perspectiva cal dir que el que aleshores fèiem amb Arxifòrum es visualitzava com un pas més en el camí d'aprofitament de les TIC que havia de fer l'AAC. La llista de distribució va ser el pas natural següent a la pàgina web i malgrat que teníem clar que haurien de venir altres etapes en el camí de constituir una comunitat virtual arxivística, aquesta no ha acabat d'arribar.

Segons els experts, la fi d'una llista de distribució és la creació d'una comunitat virtual.

Aquests profetitzen quatre etapes evolutives en la vida d'una llista de distribució: entusiasme, creixement, consciència de grup i incomoditat amb la diversitat, la qual arrossega indefectiblement a la seva desaparició a causa d'un gran nombre de missatges poc pertinents, moltes demandes i poques respostes, debats que augmenten el cansament i el desencís...

Segons Víctor Feliu, administrador de la llista Edulist, també de Rediris, l'únic remei a aquest fi inexorable és la transformació de la llista en una comunitat virtual, entesa com un espai de treball col·laboratiu.

I després d'Arxifòrum, què? Doncs més Arxifòrum, a qui desitgem llarga vida i salut. Arxifòrum ara per ara gaudeix d'una bona salut i encara no percebem que hagi entrat en l'etapa terminal. Al contrari.

Tanmateix, hem de mirar més enllà. Ara estem en el moment de la web 2.0, en plena web social, amb els seus portals, blogs i serveis relacionats. Demanem, doncs, a l'AAC que torni a fer un pas endavant i plantejar-nos un nou repte: hem de ser capaços de construir el portal del professional arxiver...

Andreu Carrascal, Betlem Martínez i Ferran Argelet

El vocal informa

Presència de l'AAC al DLM Fòrum 2008

Carme García

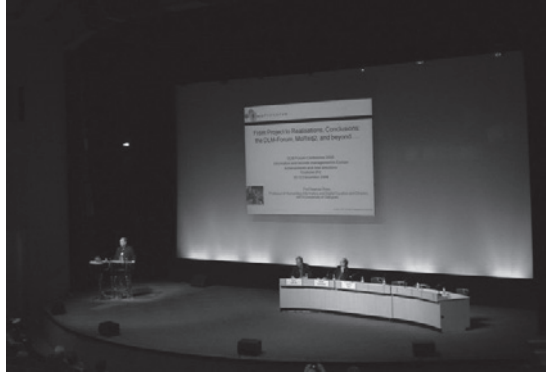
Vocal d'activitats i difusió

Entre el 10 i el 12 de desembre de 2008 es va celebrar a la ciutat de Toulouse, a França, la 5a Conferència del DLM Fòrum, amb el títol *Informació i gestió documental a Europa: èxits i noves orientacions*. Al llarg de més de dos dies, uns 400 professionals van assistir a les conferències i ponències programades per l'organització a l'edifici del Centre de Convencions Pierre Baudis.

Tal com ja ha succeït en altres trobades internacionals del DLM, hi van assistir arxivers

catalans i, en aquesta ocasió, va servir per a tornar a evidenciar la necessitat d'aliança estratègica amb els altres professionals que treballen en l'anomenada *societat de la informació*, els quals, cada vegada més, reconeixen el paper fonamental que desenvolupa la figura de l'arxiver.

Entre les qüestions més interessants que es van presentar i debatre cal destacar el tractament de l'arxiu de documents electrònics i la preservació digital, cosa que implica nombrosos actors,

inclosos els arxivers, la cooperació entre diferents professionals, l'associació interdisciplinària necessària per implementar sistemes de preservació digital, l'aparició de normes i estàndards, i la seva implantació per adoptar solucions d'arxiu electrònic, la seguretat de les dades, la certificació i auditoria del sistema implantats, etc. Tot això va ser il·lustrat amb presentacions de realitzacions específiques i algunes aplicacions pràctiques que ja es troben en funcionament.

Però, sense dubte, l'estrella de la trobada va ser la presentació pública de la norma MoReq2, una especificació que incideix especialment en els requisits funcionals necessaris per a implementar un sistema de gestió de documents electrònics d'arxiu. Aquesta norma, que tal com es va anunciar a la presentació ja s'està traduint a diferents llengües, entre elles el català, s'emmarca en un

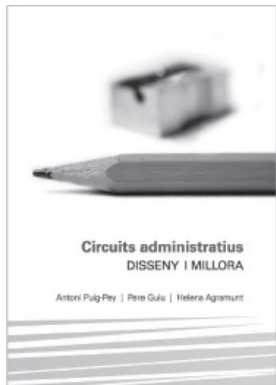
àmbit més general de conservació de la informació en suport electrònic d'acord amb els criteris d'autenticitat, fiabilitat i seguretat en la consulta futura de les dades.

L'últim dia es va aprovar un document de conclusions –disponible a la pàgina web de l'AAC–, on es demanava la difusió de MoReq2 mitjançant la seva traducció a les diferents llengües oficials de la Unió Europea, així com promoure la cooperació interdisciplinària en l'àmbit de la gestió dels documents electrònics i els arxius. Entre els reptes de futur es va demanar d'avaluar l'impacte de les noves eines tecnològiques en la gestió documental i en els sistemes d'arxiu existents, l'establiment d'estratègies per influir en la presa de decisions a l'hora d'implementar sistemes de gestió de documents electrònics i la promoció dels llenguatges XML en la transferència de documents electrònics als arxius.

Com a conclusió principal, podem dir que la 5a Conferència del DLM, tot i continuar influenciada essencialment per les propostes de consultors i assessors d'empreses, ha estat molt positiva per continuar donant visibilitat i importància estratègica a la tasca que desenvolupa l'arxiver en aquest àmbit tan tecnològic.

Notícies

Presentació llibre Circuits administratius. Disseny i millora

El dia 21 de novembre, en les V Jornades de l'Associació d'Arxivers Valencians es va presentar, a la sala Joan Fuster de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València, el llibre *Circuits administratius. Disseny i millora*, primer exemplar d'una nova col·lecció coeditada per l'Associació d'Arxivers Valencians i Tiravol.

Els autors Antoni Puig-Pey i Pere Guiu són força coneguts, ja que van publicar l'any 2002 el llibre *Auditoria de circuits administratius*. Ara, després d'una àmplia revisió dels seus continguts (motivada en gran part per les necessitats dels alumnes de l'Esaged-UAB, que el tenen com a llibre de text), hi han afegit la coautora Helena Agramunt i han canviat també el títol, l'ISBN i el disseny de la coberta del llibre (amb vocació de col·lecció).

Aquest manual intenta omplir un buit que hi ha al mercat i apareix amb la voluntat d'esdevenir una eina útil per als col·lectius tècnics implicats en el disseny i la millora dels processos i circuits administratius, en la confecció de manuals de procediment, en la normalització de la documentació associada, en la

simplificació de les informacions que contenen, i en la posada en marxa de les millores envers la seva informatització, per tal de poder oferir als clients tramitacions electròniques integrals. Tanmateix, poder aconseguir allò que sembla tan senzill: saber com estem, a on volem anar i com ho hem de fer per arribar-hi; en línia amb el *record management*, la gestió integral dels documents i de la informació.

A aquest primer títol està previst que en segueixin d'altres, que apareixeran en dos idiomes: català i castellà. Possibles títols de la col·lecció:

1. Circuits administratius. Disseny i millora (novembre de 2008)
3. Glossari de termes d'infonomia, arxivística i gestió documental a l'Administració pública (previst, 2009)
4. Problemàtica en arxius d'administracions públiques. Recull de propostes per a solucionar-la (previst, 2010)
5. Normalització documental en administracions públiques. Criteris d'ús per a la informatització integral dels processos (previst, 2010)

Jornada de presentació del Projecte Internacional InterPARES

Grup de Treball d'InterPARES 3 de l'AAC

El passat 26 de setembre de 2008 es va fer a la seu de l'Associació d'Arxivers de Catalunya (Sala Abat Escarré) la jornada de presentació del Projecte Internacional InterPARES. La jornada anava destinada a totes les sòcies i socis de l'AAC i també a tots els professionals interessats en la preservació digital de documentació autèntica a llarg termini.

La primera part de la sessió es va centrar a

presentar el Projecte Internacional InterPARES. Es van comentar les tres fases del projecte i es posar especial èmfasi en la recerca, el cos teòric, els resultats i els productes desenvolupats per aquest Projecte.

La segona part de la sessió es va centrar en el grup de treball d'InterPARES 3 de l'AAC (creat l'abril de 2008), concretament, es va explicar la seva creació,

la composició, l'organització, el funcionament i les activitats de recerca. A continuació, els investigadors i representants dels socis institucionals (testbeds partners) varen presentar els casos d'estudi respectius.

Els ponents de la jornada eren investigadors i membres del TEAM Catalonia.

Per obtenir més informació:

http://www.arxiv.org/admin/docs/JOR_PRESENT_GT_IP3_CAT.pdf

3a Cimera Internacional del Grup Internacional d'InterPARES 3 Project (InterPARES 3 Project - 3rd International Summit)

—

Miquel Serra

La tercera cimera del Grup de Treball Internacional del Projecte InterPARES 3 va tenir lloc a la ciutat de Mèxic (DF) els dies 1, 2 i 3 d'octubre de 2008. La cimera es va fer a les instal·lacions del CUIB (Centro Universitario de Investigaciones Bibliotecológicas) a la Ciutat Universitària de la Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM).

Les activitats que es varen dur a terme en aquesta cimera varen ser la revisió i discussió del procediment diagramat (workflow) de la metodologia de recerca per als casos d'estudi, elaborat pel TEAM Canadà i revisat i aprovat per l'International TEAM; la revisió i discussió dels estudis generals: - Capacitats / requeriments de preservació del correu electrònic dels programes informàtics, elaborat i presentat pel TEAM Itàlia (Maria Guercio, Guido Marinelli i Stefano Vitali) i revisat per l'International TEAM, i - Capacitats / requeriments de preservació dels webs, elaborat i presentat pel TEAM Singapur i revisat per l'International TEAM, i la revisió i discussió dels casos d'estudi i de les activitats de cada grup

de treball del projecte InterPARES 3, a càrrec del director coordinador de cada TEAM. D'altra banda, també es varen presentar els nous termes en l'estudi general de la Terminologia d'InterPARES 3, que cada TEAM haurà de traduir (conceptes i definicions), a càrrec de la directora Luciana Duranti i el coordinador Randy Preston d'InterPARES 3; les noves funcions de la intranet d'InterPARES 3, a càrrec del coordinador Randy Preston, i la incorporació i creació de nous grups: TEAM Suïssa, TEAM Nova Zelanda i TEAM Eslovènia, a càrrec de la directora Luciana Duranti. També es va fer la presentació i discussió de la difusió de les activitats de la recerca del projecte InterPARES 3, a càrrec de la Luciana Duranti; la programació del Simposi Internacional d'InterPARES 3 per al mes de juny de 2009, organitzat pel TEAM de Corea, i finalment la programació de les properes cimera del grup de treball internacional d'InterPARES 3.

Per obtenir més informació podeu consultar: <http://www.interpares.org>

V Jornades de Signatura Electrònica del CATcert

—

El vocal de formació i coordinador del grup de treball d'InterPARES 3 de l'Associació d'Arxivistes de Catalunya, en Miquel Serra Fernández, el dia 19 de novembre de 2008 va participar en les V Jornades de Signatura Electrònica, organitzades per l'Agència Catalana de Certificació (CATCert) a Barcelona, amb la presentació de la ponència "Les garanties en la preservació històrica de documents i expedients (Projecte InterPARES 3)".

En la ponència es varen exposar de manera general la primera i segona fase del Projecte Internacional InterPARES i també es van exposar tots els

productes obtinguts de la dues primeres fases del projecte.

I tanmateix, es va presentar la recerca que està duent a terme el grup de treball d'InterPARES 3 de l'AAC, concretament, es van comentar els estudis generals i casos d'estudi i també la resta d'activitats del grup de treball (workshops, conferències, cursos de formació, terminologia, traducció del web, etc.).

Per obtenir més informació:

http://www.js-e.cat/site/arxius/pdf/ponencies_08/Serra_Miquel.pdf

Històric mensual de visites al web 2008

Mes	Visitants diferents	Nombre de visites	Pàgines	Sol·licituds	Ample de banda
Gener	3231	5985	35181	103928	1.09 GB
Febrer	3069	5103	27142	81833	916.85 MB
Març	2725	4458	23664	69227	741.15 MB
Abril	2735	4264	20302	60243	700.34 MB
Maig	3707	5637	25052	71209	1.04 GB
Juny	3574	5273	25527	63377	1.06 GB
Juliol	3048	4653	17620	46971	605.34 MB
Agost	2096	3109	13267	34749	505.43 MB
Setembre	3155	4878	22061	62948	744.31 MB
Octubre	3822	6031	27298	76200	1.08 GB
Novembre	3759	5745	24852	68268	987.74 MB
Desembre	2963	4456	21613	54953	952.88 MB
Total	37884	59592	283579	793906	10.28 GB

Arxiu de l'Abadia de Montserrat

Pare Marc Taxonera

Quan penso en el moment en que vaig començar a interessar-me i dedicar-me als arxius, he de tirar enrere, molt enrere.

El meu lligam amb els arxius i la història té els orígens quan estudiava Dret a la facultat. Era l'any 1939, quan vaig poder continuar els meus estudis d'aquesta carrera, que havien estat interromputs per la Guerra Civil. La meva assignatura preferida era Història del dret.

L'any 1941 vaig ingressar a l'Abadia de Montserrat. Al cap de dos anys vaig iniciar els estudis de Filosofia i Teologia. Però el pare Escarré, abat de l'Abadia aleshores i coneixedor de la meva afició a la història, em va destinar a treballar a l'arxiu, juntament amb el arxiviers Cebrià Baraut i Anscari Mundó, que ja hi treballaven.

La nostra primera tasca assignada va ser ordenar la documentació que havia tornat a l'Abadia després d'haver estat guardada en un magatzem de Barcelona durant la Guerra Civil. Ja us podeu imaginar en quin estat va arribar!

Durant molt de temps, vàrem identificar i classificar els pergamins, per monestirs i cronològicament.

La majoria d'aquests pergamins provenien de monestirs benedictins de Catalunya. És aquesta documentació, els pergamins, amb la que a mi sempre m'ha agradat més treballar. Sí, els pergamins són els que em van engrescar a dedicar-me a l'arxivística, a saber-ne més, d'aquesta ciència.

Juntament amb aquesta documentació, molt important, també hi trobem els llibres de les actes de visites i capítols generals de la congregació claustral benedictina catalana dels arquebisbats de Tarragona i Saragossa des del segle XIV fins a l'any 1835.

Una altra tasca importantíssima que vàrem realitzar va ser l'elaboració del catàleg de tot el que hi havia a l'arxiu. Aquest catàleg el vàrem fer en català, encara que més tard el vàrem haver de traduir al castellà, en motiu de la visita d'un ministre al qual havíem de demanar diners per a l'arxiu.

Tanta feina perquè finalment no ens donés res.

L'any 1949, quan ja vaig acabar la carrera de Teologia, envio una sol·licitud d'ingrés com a estudiant estranger a l'École des Chartes, per fer els estudis d'arxivística. Vaig ser acceptat i vaig romandre dos anys en aquest centre, juntament amb el meu company Anscari Mundó. S'ha de tenir en compte que en aquella època no érem tants els que vàrem tenir l'oportunitat d'estudiar en un centre de referència de l'arxivística com aquest. I, certament, vàrem aprendre molt.

Vaig completar la meva formació a l'École d'Hautes Études, de París, assistint a les classes d'història medieval, paleografia i història de les fonts del dret canònic.

Curiosament, quan vaig tornar a Montserrat després d'haver fet aquests estudis d'arxivística i d'història, em van encomanar les tasques de bibliotecari, i vaig passar a ser el director de la biblioteca de l'Abadia durant setze anys. Durant aquest període, també vaig continuar com arxiver.

En relació amb els fons que es custodien a l'arxiu de l'Abadia, un fons molt interessant és el de Sant Benet de Bages. Hi ha una part que va ingressar a l'arxiu al s. XIX, però no sabem com, i l'altra, va arribar l'any 1954 per mediació del Centre Excursionista del Bages. Aquest fons compta amb 2277 pergamins que comprenen en la seva majoria de l'any 907 fins el 1794, i alguns de dates posteriors.

Hem de recordar que l'arxiu antic es va cremar, millor dit, el van cremar les tropes franceses l'any 1811. Però, per sort, la documentació de la gestió de la mateixa abadia de Montserrat estava guardada a la sagristia i aquest fons es va lliurar de la crema.

Dels fons moderns, que s'inicien des de l'any 1844, any en què els monjos benedictins tornen a l'Abadia després de la desamortització, es destaquen els fons dels abats, classificats pel nom de l'abat i cronològicament; a l'igual que la documentació de la gestió de l'Abadia. Completen aquesta gran part, els fons personals de particulars, constituïts per la documentació generada per personalitats polítiques i socials, que van ser donats a l'arxiu per a la seva custòdia.

Encara que es va cremar l'arxiu, se sap el que hi havia perquè l'arxiver Benet Ribas, a finals del segle XVIII, va fer un extracte de la documentació més important des del segle X que es custodiava a l'arxiu de l'Abadia. Es va trobar una còpia d'aquest extracte a la biblioteca del Palau Reial de Madrid. Aquest extracte va ser publicat per l'Abadia de Montserrat, el primer volum porta el títol *Benet Ribas: Història de Montserrat*, en què s'expliquen també els orígens de l'Abadia.

En un segon volum, publicat amb el títol *Benet Ribas, Annals de Montserrat*, hi ha la continuació d'aquests extractes fins al segle XV.

La documentació que tenim microfilmada per a la consulta d'investigadors són els pergamins fins al segle XII, i també es té una còpia en microfilm de la documentació que hi ha a la Biblioteca Nacional, de París, que fa referència a l'Abadia de Montserrat i a d'altres monestirs benedictins catalans.

D'una altra banda, la meva implicació i relació amb l'arxivística catalana ha estat molt estreta, ja que des de fa 24 anys, sóc membre fundador de l'Associació d'Arxiviers de Catalunya. Des dels inicis he ocupat diferents vocalies de la junta, fins i tot vaig ocupar la vicepresidència durant uns anys, i en les darreres juntes, ocupo la vocalia de Relacions Institucionals.

Pautes de conservació / fongs i lepismes

“Matar puces a canonades”

Zoel Forniés Matías
Conservador/Restaurador

Els arxius que pertanyen a l'Administració pública haurien de ser l'exemple a seguir pel que fa a conservació preventiva. Dins d'aquesta conservació, un dels punts més febles actualment és el control de plagues de microorganismes, ja que per ignorància o manca d'interès es continuen fent fumigacions indiscriminades per intentar resoldre aquest seriós problema.

Concebuda fins fa anys com un tractament preventiu, hi ha una extensa literatura que n'evidencia la poca efectivitat. S'ha demostrat científicament que la majoria dels fungicides utilitzats no sols són poc efectius en l'eliminació dels fongs, sinó que en certes ocasions el tractament pot ser contraproductiu i influir positivament en el creixement dels fongs.

Actualment, un dels procediments més utilitzats per a la fumigació en massa consisteix en la nebulització de sals d'amoni en base líquida. Es podria dir que aquest procediment és totalment ineficaç, ja que en estudis pràctics recents es va comprovar que en el procés de nebulització no s'evidencia la inhibició de microorganismes, a causa que és necessari un major contacte amb els suports, com podria ser l'aspersió directa o la immersió.

Hi ha una multitud de factors pels quals no és aconsellable utilitzar tractaments fumigants: no eviten que les espores dels fongs s'assentint sobre els substrats una vegada s'ha dissipat el romanent del producte, poden afectar els components sensibles del suport, com les emulsions o les tintes, retarden l'assecatge de les col·leccions i augmenten

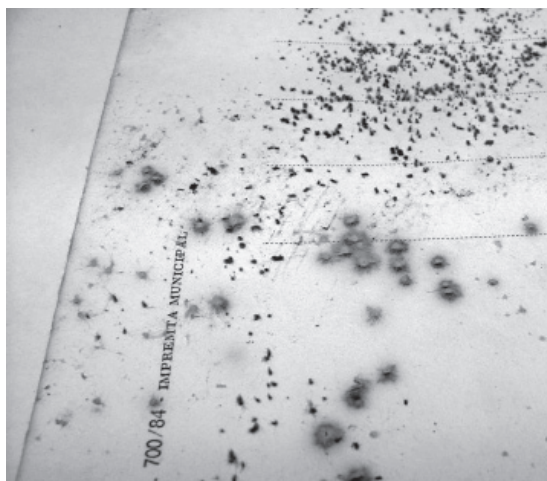
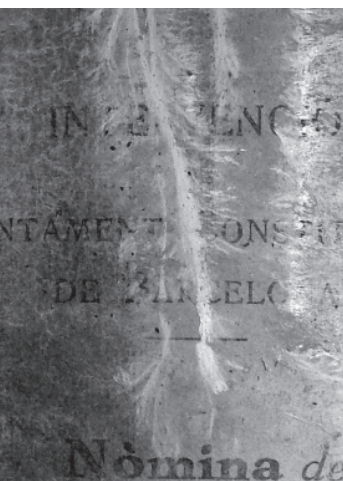
la humitat interna del paper, degraden la cel·lulosa i acceleren els processos d'envelliment. També cal tenir en compte que alguns microorganismes, en ser atacats, poden produir més components pigmentaris a causa de canvis metabòlics o mutacions.

Llavors, què podem fer en casos de plagues micòtiques? Actualment les polítiques de conservació a molts arxius i institucions prestigioses, així com en multitud de publicacions, aposten per protocols d'actuació en els quals s'estableix l'ús de tècniques de prevenció senzilles i procediments curatius asèptics. Es podria dir que aquests avenços en la forma d'actuar s'han aconseguit gràcies al contacte interdisciplinari entre conservadors, microbiòlegs i altres especialistes. Els mètodes fungitòxics o ús de substàncies tòxiques, aplicades a través de la fumigació per intentar inhibir el creixement de les colònies i la producció d'espores, no sols ja no es consideren necessaris per ser poc efectius, sinó per la toxicitat que suposen per al personal i per als mateixos documents.

El manteniment adequat de l'ambient és la via més efectiva per evitar i controlar el creixement de fongs, podria dir-se que es tracta d'un mètode fungistàtic no tòxic preventiu. La reducció de la humitat relativa en els dipòsits, la neteja i l'augment del flux i renovació d'aire filtrat inactiva i efectivament elimina el creixement fúngic.

Els mètodes asèptics curatius aposten per la remoció directa dels microorganismes, sense la necessitat d'intervenir amb productes tòxics, des de la protecció seriosa del personal i l'aïllament dels documents infectats, fins a la utilització d'aspiradors amb un filtratge especial i l'ús controlat de dissolucions alcohòliques.

Si aquests mètodes són molt més eficients i més respectuosos per a la salut del personal, el medi ambient i les mateixes col·leccions, per què encara no s'aposta per ells? Per què les responsabilitats encara es deleguen a empreses genèriques de desinfecció quan no tenen suficient capacitat per valorar la situació de les col·leccions? Potser la resposta sigui difícil de trobar, però segons la meua opinió, aquesta forma de procedir demostra no voler acceptar la figura del tècnic conservador/restaurador especialitzat dins del sistema d'arxius.

Els arxivers fora de Catalunya

Alejandro Delgado
Gómez

Arxiver Municipal
de Cartagena

Com en quasi bé tot, vaig arribar als arxius per casualitat i, com que em van agradar, m'hi vaig quedar. Ben lluny del que acostuma a ser comú entre els arxivers de la meva generació, jo no provenia d'Història i, no sé si per a bé o per a mal, aterrava amb un cert bagatge tecnològic que, en principi, em deixava força ben situat davant un canvi de segle cada cop més proper i presumiblement problemàtic. Malgrat això, no he estat ben situat fins passat molt temps i allò que haguessin hagut de ser eines avantatjoses es van convertir en incòmodes punts de desavinença.

D'una banda, jo procedia d'un entorn laboral on ja s'estava preveient la revolució de les tecnologies de la informació des de feia anys; de l'altra, el fonament del meu coneixement no derivava de la tradició espanyola sinó dels corrents anglosaxons menys schellenbergians. Evidentment, en els arxius es feia tot el que calia fer-se i es feia bé: els processos arxivístics s'executaven d'acord amb principis ben establerts, s'intentava reconduir els creadors dels documents cap a procediments racionals, es disseminaven culturalment els materials arxivístics... No obstant això, percebia alguna cosa terriblement equivocada en els arxius i els arxius percebien alguna cosa terriblement equivocada en mi. Per la meua part, creia que els arxius assumien una política per complet a posteriori, que s'enfrontava a fets consumats, la qual cosa ens convertia en enterradors de documents, no en participants actius en els seus processos de creació i gestió. Per part dels arxius, la meua opinió no era mai reflex del que altres en altres llocs ja estaven fent, sinó més aviat filosofia, ciència-ficció, prediccions que tardarien molt a complir-se, si és que algun cop es complien.

Quasi vint anys més tard, la situació s'ha invertit i les prediccions han deixat de ser-ho (si bé n'han sorgit d'altres, les quals imagino que es compliran perquè quasi bé mai especulo, encara que amb freqüència investigo), però el mal sabor de boca persisteix, particularment perquè, encara que la definició dels arxius ha experimentat un gir radical, gràcies a professionals renovats, encara tinc la sensació que els arxius s'equivoquen en alguns aspectes fonamentals o, en sentit estricte, encara tinc la sensació que els altres agents en el procés de documentar perceben als arxius tal com els arxius eren fa quasi vint anys i que els arxius no han sabut, o no han pogut, modificar aquesta imatge. En aquest sentit sóc pessimista: ni el legislador, ni l'especialista en tecnologies de la informació, ni l'Administració, ni els alts executius, ni la societat tenen en compte, en general i amb excepcions, el paper crucial dels arxius com a garants d'evidència, i els arxius, o els seus representants institucionals, no han declarat, també amb general i amb excepcions, la guerra en aquest terreny.

Malgrat tot això, no he perdut encara l'interès i, tant en el meu treball quotidià com en les meves

relacions amb la investigació, tracto de recol·locar, en la mesura de les meves possibilitats i d'acord amb el que em dona a entendre el meu judici, els arxius en la societat. En un moment històric en què tot s'ha esdevingut e-alguna cosa, en què les tecnologies s'han tornat invasives i invisibles, en què les males pràctiques polítiques i econòmiques han conduït la humanitat a una de les pitjors crisis econòmiques, em sembla imperiós polititzar l'arxiu i entrar en aquesta guerra que les institucions es resisteixen a declarar.

Amb aquest fi, crec que haig d'estar, radicalment, fora de l'arxiu. En un món virtual i permanentment connectat, això no significa necessàriament, encara que sovint també ho significa, estar fora de la meua taula de treball, sinó més aviat estar en els espais tecnològics en què es creen documents, i no només per signar les necessàries aliances, sinó sobretot per comprendre les seves lògiques complexes i intentar mantenir-les sota control. Les tecnologies no són neutres ni innocents i només des de dins em sembla que es poden percebre les repercussions que tenen per al procés de documentar.

A més a més, crec que haig d'estar fora de l'arxiu perquè d'altres sàpiguen què és l'arxiu. A aquestes alçades, si d'alguna cosa estic segur és que ningú vindrà a preguntar la meua opinió, per tant hauré de ser jo qui surti a donar la meua opinió als altres, encara que no me la demanin. Això implica moltes vegades deixar de parlar amb els arxivers, els meus interlocutors naturals, i parlar amb, o cridar-los, juristes, informàtics, polítics, policies, actors, professors de literatura... Em resisteixo a ser invisible per a ells, sobretot perquè la meua invisibilitat implica la invisibilitat de la meua feina, que és continuar garantint evidència en un univers d'evidències fluides i inestables.

Per últim, crec que haig d'estar fora de l'arxiu, en fòrums, en cursos, en projectes d'investigació, en conferències, en publicacions, i no només per defensar el meu punt de vista sinó per comprendre punts de vista aliens i arribar a enteniments entre parts, ja mai més esporuguits sinó orgullosos de la radical necessitat de la nostra feina per a una societat entregada a la fugacitat i a la trivialització dels sabers. Algun col·lega em tira en cara de tant en tant el fet d'estar fora de l'arxiu; però, per defensar els seus interessos, no crec que el meu lloc estigui allí, sinó en els difusos sistemes d'informació que tot ho ocupen, en les discussions en les empreses de programari, en la investigació sobre el que es fa en altres llocs més desenvolupats, en la crítica a un legislador imprudent, en projectes innovadors que s'han de traduir a la nostra realitat, en col·lectius socials marginats per l'arxiu o que marginen a l'arxiu... Com he dit, m'agraden els arxius: no són una feina, són una passió i, si perquè ho continuïn essent, haig de sortir fora, físicament o virtualment, ho faré sense que em tremoli el pòls.

Tarifes professionals per a l'any 2009

Transcripcions paleogràfiques: (pàgines de 30 línies i 70 espais)	39€	Assessorament i informes	Assessorament:	39€/h.
Traduccions del llatí: (pàgines de 30 línies i 70 espais)	39€		Informe tècnic:	39€/h.
Conferències, cursos, seminaris i congressos		Exposicions	Confecció de textos: (pàgines mecanografiades a dos espais per a plafons o catàlegs)	39€/pàg.
Ponències amb text:	480€		Selecció de peces o documentació gràfica:	31€/pàg.
Conferències:	265€	Exercici lliure de la professió		
Participacions en taules rodones:	170€	Sou mínim: (sense aplicar les retencions) 2725€		
Sessions de formació general:	98€	Treballs esporàdics:		32€/h.
Sessió de formació especialitzada: (fins a 30 h)	145€			
Coordinació de curs especialitzat: (fins a 30 h)	545€			

La Junta informa

Sessió 9/2008, de 27 d'octubre

En aquesta reunió es prengueren els acords següents:

- Aprovar el canvi de nom de Coordinadora de Asociaciones de Archiveros pel de Coordinadora de Asociaciones de Archiveros y Gestores de Documentos.
- Nomenar en representació de l'Associació d'Arxivers de Catalunya en el Tribunal Qualificador del procés selectiu per proveir una plaça d'arxiver/a del Parlament de Catalunya la sòcia M. Betlem Martínez Raduà, de l'Arxiu Central Administratiu del Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, com a membre titular, i la sòcia Anna Lorente López, arxivera de l'Agència Catalana de l'Aigua, com a suplent.
- Nomenar en representació de l'Associació d'Arxivers de Catalunya en el Tribunal Qualificador del procés selectiu per proveir una plaça d'adjunt d'arxiu del Parlament de Catalunya la sòcia Isabel Campos González, de l'Arxiu Central Administratiu de Presidència de la Generalitat de Catalunya, com a membre titular, i la sòcia Maria Antònia Balsells Font, de l'Arxiu Central Administratiu del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya, com a suplent.

Sessió 10/2008, de 17 de novembre

En aquesta reunió es prengueren els acords següents:

- S'acorda que l'Associació d'Arxivers de Catalunya es farà càrrec de les factures contretes per GAMA a les impremtes Alzamora i Alpres, corresponents als butlletins dels números 86 al 89, i als números 26 i 27 de *Lligall*.
- Nomenar en representació de l'Associació d'Arxivers de Catalunya en el Tribunal de Qualificador del procés selectiu per proveir la plaça d'arxiver/a Municipal de manera interina de l'Ajuntament de

Caldes de Montbui la Sra. Alicia Pozo Figueroa, de l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Parets del Vallès, com a membre titular, i al Sr. Josep Conejo Muntada, arxiver de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, com a suplent.

Sessió 11/2008, de 15 de desembre

En aquesta reunió es prengueren els acords següents:

- Aprovar la proposta que ha preparat l'ESAGED de continguts de màster oficial d'Arxivística i Gestió de Documents per presentar a la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Aprovar les tarifes professionals proposades des de l'Associació per al desenvolupament de la nostra professió per a l'any 2009

Moviments de socis

Altes

Socis institucionals: C-DOC CUSTODIA DOCUMENTAL, AH D'ESCALDES-ENGORDANY

Socis adherits: Meritxell FERRER VILARRUBIA, Isabel GARCÍA SOLER, Montse SALAZAR ESPOT, Miquel TÈRMENS GRAELLS

Socis numeraris: Mariona MATEU CEBRIÀ

Estudiants: Natàlia HOMS MAYOL, Alejandro SALES NAVARRO, Núria VILA BOIX, Albert ARAGAY LANCHARES, Frederic MAYOL IBÁÑEZ, Margarita VIDAL CANALDA, Carmen MARTÍNEZ TORRAS, Esther REDONDO GARCÍA

Baixes

Núria SADURNÍ PUIGBÒ, Joan BIGORRA ELVIRA, Clàudia PLANA PAR, Eugènia MECA SAAVEDRA, Mireia FERRÉ ESCODA, Jordana FERRÉ ESCODA, Joan FORT OLIVELLA, Lluís ANTONI REY RIOCABO, Núria VALL SERRA, Pilar MARTÍNEZ SOPENA, Lluïsa M. TOLOSA ROBLEDO, Miquel SOLER COLOMER, Cristina CASAS MASCARÓS, Gemma BELART COCA, Antonio PALMA GÓMEZ.

HORARI D'ATENCIÓ

Support administratiu:

Maria FUNÉS
Dilluns i dijous: de 15 a 19 h
Dimarts, dimecres i divendres:
de 9 a 15 h

COMPOSICIÓ DE LA JUNTA

President:

Joan Antoni JIMÉNEZ,
jjjimenez@catsalut.cat

Vicepresidenta:

Patricia LLOVERAS,
patricia.lloveras@gencat.cat

Vocal de Secretaria:

Albert VILLARÓ,
avillaro@aj-laseu.net

Vocal de Tresoreria:

Marta ALBÀ,
arxiu@llagostera.org

Vocal de Relacions Internacionals:

Joan BOADAS,
jboadas@ajgirona.org

Vocal de Formació:

Miquel SERRA,
miquel.serra@udg.edu

Vocal de Treball i Estatus

Professional:

Josep CONEJO,
jcmuntada@gmail.com

Vocal d'Activitats i Difusió:

Carme GARCÍA,
carmegarciaf@gmail.com

Vocal de Relacions Institucionals:

Marc TAXONERA,
biblioteca@abmontserrat.es

Vocal de Projectió Professional:

Emília CAPELL,
ecapell@bcn.cat

Vocal de Publicacions:

Albert CURTO,
acurto@baixebre.cat